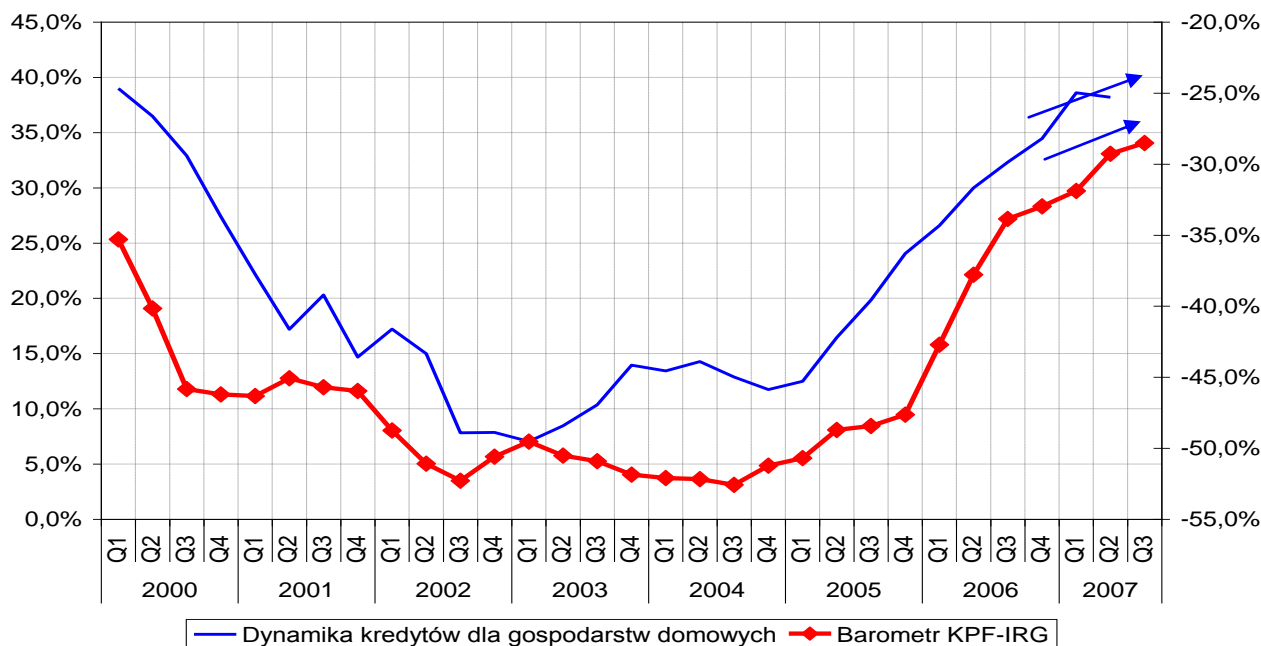

BAROMETR RYNKU CONSUMER FINANCE

OPRACOWANIE: PIOTR BIAŁOWOLSKI, DR SŁAWOMIR DUDEK

BAROMETR KPF-IRG (- 29,3pp)

W III kwartale 2007 r. Barometr Rynku Consumer Finance wzrósł po raz 12-ty z rzędu.

Jego dynamika jest bardzo ściśle powiązana z dynamiką kredytów dla gospodarstw domowych. Zadłużenie gospodarstw domowych z tytułu kredytów przekroczyło wielkość 215 mld złotych. Motorem wzrostu do niedawna pozostawały kredyty mieszkaniowe, których dynamika jeszcze w lutym wynosiła 62% w skali roku. Obserwowany na wykresie spadek dynamiki kredytów jest wyłącznie konsekwencją spadku dynamiki na rynku kredytów mieszkaniowych do i tak imponujących 51%. Wszystkie pozostałe ważne segmenty rynku kredytowego tj. karty kredytowe, kredyt w rachunku bieżącym oraz kredyty mieszczące się w kategorii *pozostałe* przyspieszyły swój wzrost w ostatnim kwartale.

Barometr Rynku Consumer Finance wskazuje na wciąż możliwy bardzo dynamiczny wzrost zadłużenia gospodarstw domowych z tytułu kredytów, aczkolwiek widoczne są pewne symptomy stabilizacji tempa wzrostu w trendach wszystkich komponentów barometru.

Potwierdzają to składowe barometru. Wciąż bardzo korzystna jest sytuacja w zakresie prognozowanej sytuacji finansowej. Gospodarstwa domowe oczekują, że bardzo dynamiczny wzrost produktu przełoży się na wzrost wynagrodzeń. Stabilna jest również sytuacja w zakresie odpowiedzi na pytania o prognozowany zakup dóbr trwałego użytkowania. Jak-

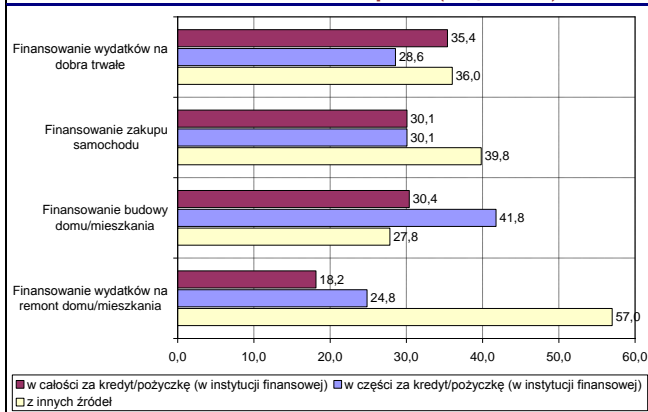
kolwiek jego wartość nieznacznie spadła, to pozostaje ono wciąż na najwyższym od siedmiu lat poziomie.

Systematycznie poprawia się klimat do oszczędzania w gospodarstwach domowych. Poprawa klimatu do oszczędzania oznacza więcej środków dostępnych na rynku finansowym, które mogą stanowić źródło finansowania nowych pożyczek i tym samym stymulująco wpływa na podaż wolnych środków w instytucjach finansowych. Ustabilizowało się również prawdopodobieństwo zaoszczędzenia jakiegokolwiek kwoty w gospodarstwach domowych. Obecnie jest ono na najwyższym od siedmiu lat poziomie. Wzrost oszczędności oznacza większą podaż wolnych środków i możliwy wzrost presji na obniżenie cen produktów w ofertach instytucji finansowych. Warto pamiętać, że oszczędności mogą służyć jako zabezpieczenie dla zaciąganych zobowiązań. W przypadku inwestycji mieszkaniowej lub zakupu samochodu mogą stanowić w przyszłości wkład własny - w pewnych przypadkach pozwalając na uzyskanie dostępu do danego produktu kredytowego, w innych nawet może oznaczać dostęp do korzystniejszej oferty.

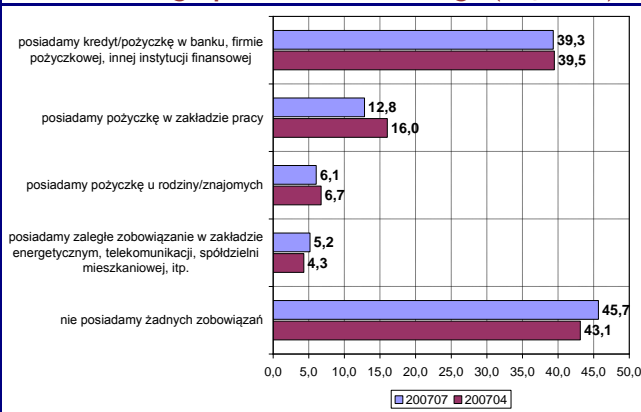
Potwierdzają się prognozy dla rynku Consumer Finance stawiane w poprzednich kwartałach. Sytuacja na rynku jest wciąż bardzo optymistyczna. Tempo wzrostu zadłużenia na poziomie prawie 40% jest trudne do utrzymania, jednak czynniki popytowe po stronie gospodarstw domowych wskazują, że dalszy dynamiczny wzrost rynku jest nieunikniony.

RYNEK CONSUMER FINANCE

Struktura finansowania zakupów (3Q 2007)

Zadłużenie gospodarstwa domowego (3Q 2007)

Gospodarstwa domowe w warunkach znaczącej poprawy własnej sytuacji finansowej wciąż deklarują bardzo wysokie wykorzystanie kredytu przy finansowaniu zakupu dóbr trwałych. W przypadku zakupu sprzętu RTV, AGD, samochodów, czy też budowy mieszkania domu ok. 30-35% respondentów finansuje się w całości z kredytu, a 29-42% w części (ta forma dominuje przy budowie domu/mieszkania).

Struktura finansowania tych wydatków nie uległa znaczącym zmianom. Jedynie w przypadku wydatków na zakup samochodu znacząco wzrósł udział finansowania w całości na kredyt kosztem innych źródeł. Może to wynikać z wysokiej dynamiki sprzedaży nowych samochodów w I poł. 2007 r., które w dużym stopniu są finansowane w całości z kredytu. W przypadku wydatków remontowych struktura finansowania jest odmienna. Tutaj nadal dominującą pozycją są poza-kredytowe źródła finansowania (w ok. 57% przypadków). Finansowanie w całości za kredyt wynosi jedynie ok. 18%.

W sytuacji, gdy Europa jest nazywana dziś powszechnie społeczeństwem kredytowym, w Polsce niespełna 40% polskich gospodarstw domowych deklaruje posiadanie zobowiązania w instytucji finansowej.

Zadłużenie polskich gospodarstw domowych w instytucjach finansowych jest wciąż na bardzo niskim poziomie.

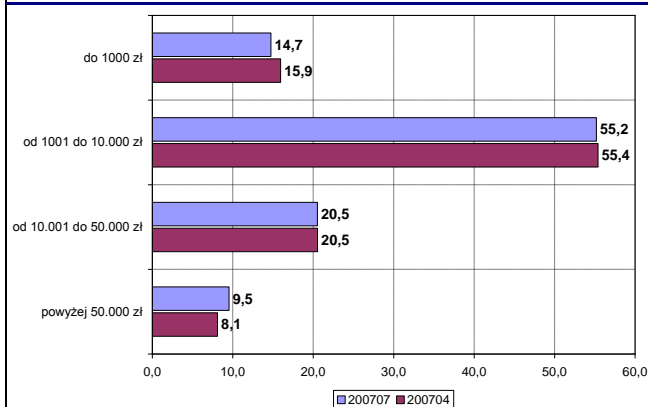
Niespełna 5% gospodarstw domowych posiada zadłużenie powyżej 50.000 zł, a średnia wartość zadłużenia przypadająca na gospodarstwo domowe nie osiągnęła jeszcze wartości 20.000 zł. Ponadto prawie 50% stanowią gospodarstwa domowe nie posiadające ogóle zobowiązań, a 35% posiada zobowiązanie w wysokości do 10.000 zł.

Natomiast pozytywnym aspektem aktualnej sytuacji rynku consumer finance jest fakt, iż pomimo dynamicznego wzrostu rynku consumer finance, nadal stabilny i około 5-procentowy jest odsetek gospodarstw domowych posiadających zaległe zobowiązanie.

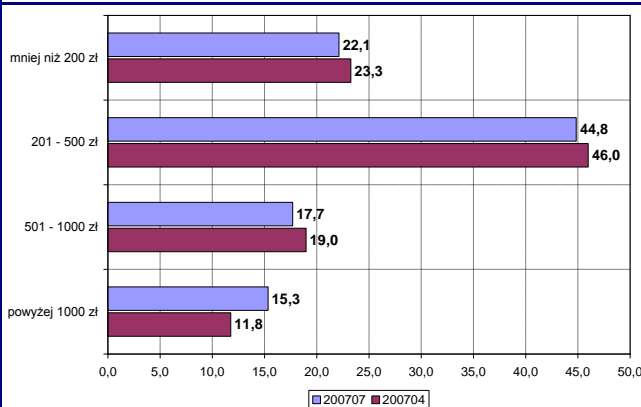
Potencjał wzrostowy rynku jest ogromny, szczególnie przy założeniu, że średnia wielkość zadłużenia przypadającego na jedno gospodarstwo domowe w krajach wysokorozwiniętych może dochodzić do 100.000 Euro.

Zwraca uwagę duża grupa gospodarstw domowych, która nie wchodzi na rynek finansowy. Analiza struktury tej grupy w dłuższym okresie badawczym może pozwolić na wnioski co do ewentualnego istnienia istotnej bariery rozwoju rynku consumer finance w Polsce w postaci bardzo konserwatywnych postaw konsumpcyjnych dużej części polskiego społeczeństwa. Poszukiwanie skutecznych narzędzi do zmiany tych postaw może się okazać jednym z bardzo ważnych zadań dla praktyków, ale także dla Rządu.

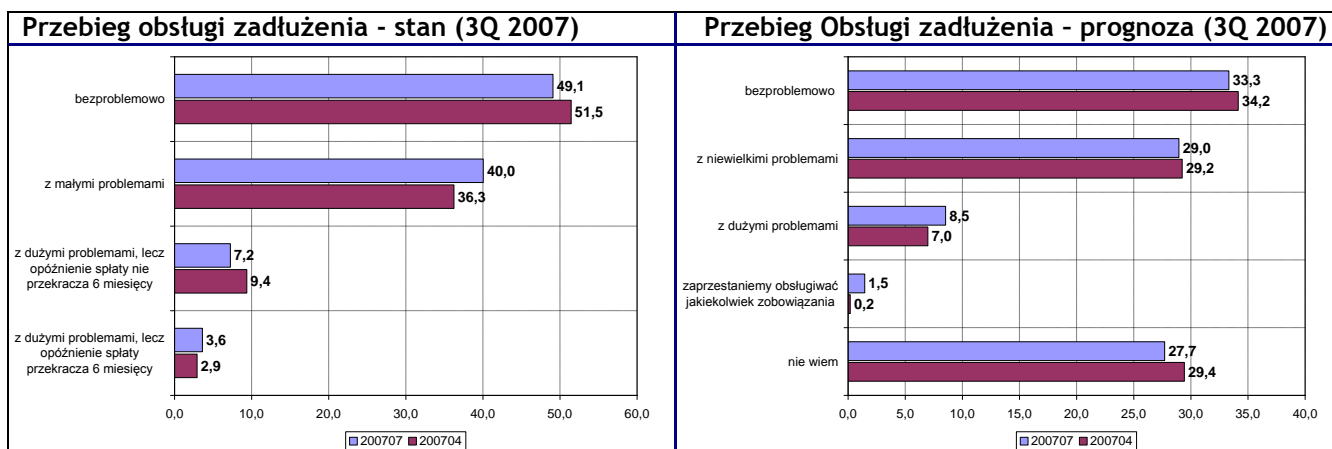
Wielkość kredytu (3Q 2007)

Wielkość miesięcznych spłat (3Q 2007)

OBSŁUGA ZOBOWIĄZAŃ

Spośród gospodarstw domowych posiadających zobowiązanie w instytucji finansowej prawie 50% obsługuje to zobowiązanie bezproblemowo. Zwiększył się do 40% odsetek gospodarstw domowych obsługujących zobowiązanie z niewielkimi problemami. Odbyło się to jednak głównie dzięki zmniejszeniu o ponad 2% odsetka gospodarstw domowych, które mają duże problemy z obsługą zobowiązań. Uwidocznił się wzrost z 2,9% do 3,6% udziału gospodarstw domowych, w których opóźnienie spłaty przekracza 6 miesięcy.

Jakkolwiek sytuacja w zakresie bieżącej obsługi zobowiązań jest relatywnie stabilna, zwraca uwagę deklarowanie możliwości pogorszenia się sytuacji w zakresie prognozy w obsłudze zobowiązań.

Wzrósł do 8,5% (wzrost o 1,5%) odsetek gospodarstw domowych spodziewających się dużych problemów z obsługą zobowiązań. Do tej pory praktycznie niewystępująca odpowiedź *zaprzestaniemy obsługiwać jakiegokolwiek zobowiązania* została wskazana przez 1,5% respondentów. Oznaczać to może pozytywny fakt, że dzięki dynamicznemu rozwojowi rynku kredytowego, rosnącej konkurencji pomiędzy dostawcami produktów kredytowych, inwestycjom w systemy scoringowe, pożyczki są udzielane także w Polsce coraz większej grupie klientów mniej zamożnych, określanych jako sub-prime. Grupa ta jest obsługiwana na każdym dojrzałym rynku consumer finance - choć w różnym stopniu rozwijane są oferty produktowe skierowane do tej grupy - a jakość portfela w naturalny sposób różni się znacznie od kredytów dla grupy prime.

Warto podkreślić, iż ci klienci posiadają zwykle bardzo niewielkie zobowiązanie i zarówno w Polsce jak i na jeszcze bardziej rozwiniętych rynkach zaciągają je właśnie w związku z bardzo poważnym, przejściowym niedoborem środków finansowych. Potwierdzają to wyniki badania KPF-IRG. Duże problemy z obsługą zobowiązań częściej przewidują gospodarstwa domowe zadłużone na kwotę do 10.000 zł. Należy

mieć jednak na względzie, że na chwilę obecną bardzo szybko rośnie produkt w gospodarce oraz wynagrodzenia. Utrzymanie się tej tendencji może pozwolić na poprawę jakości portfeli nawet w grupie subprime wraz z wzrostem przeciętnej zamożności. Jednocześnie w momencie, gdy dojdzie do spowolnienia gospodarczego, odsetek respondentów mających problemy z obsługą zobowiązań oczywiście może wzrosnąć.

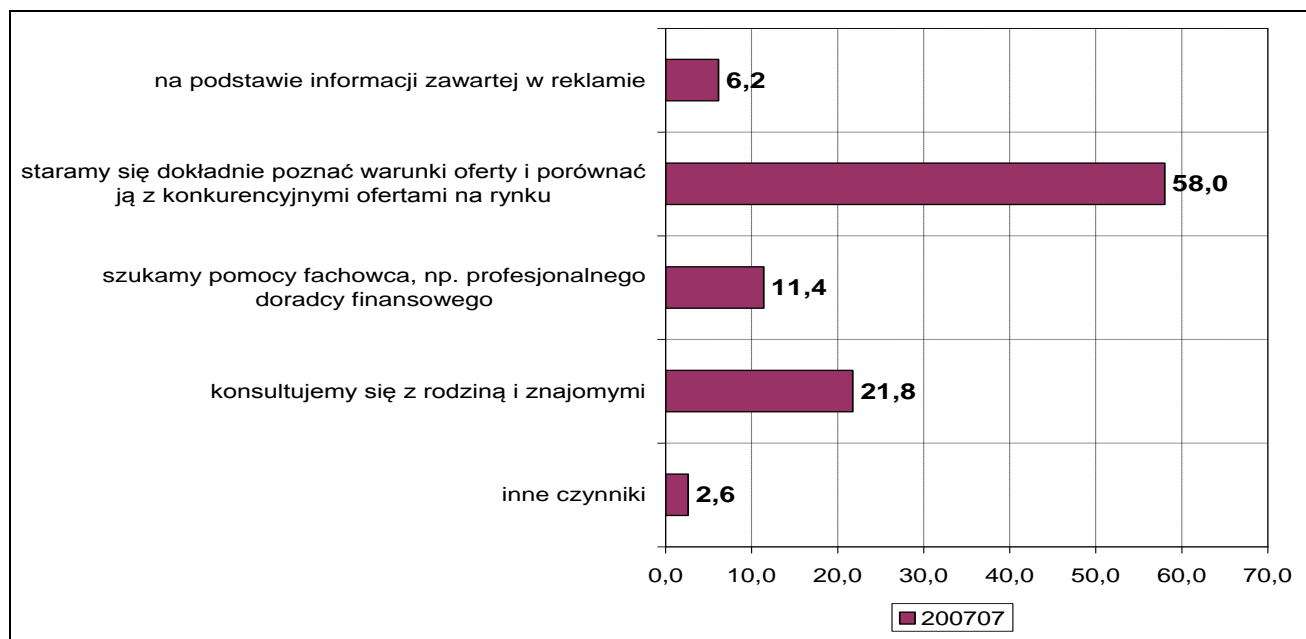
Rosnący odsetek gospodarstw domowych w sytuacji pogorszenia się ogólnych warunków gospodarczych nie może być traktowany wyłącznie jako problem dostawców usług masowych, ale jest to kwestia do poważnego rozważenia jakie narzędzia należy stosować w polityce społecznej, w szczególności jak należałoby dokonać restrukturyzacji systemu pomocy społecznej, by móc wspierać rozwój gospodarczy, przeciwdziałać naturalnym skutkom wzrostu moderowanego rosnącą konsumpcją.

Ważnym byłoby stworzenie silniejszych zachęt do oszczędzania, tak by gospodarstwa domowe budowały zabezpieczenie bieżącej płynności w okresach pogorszenia ogólnej sytuacji gospodarczej. Wymagałoby to dziś od Rządu przygotowywania specjalnych programów społecznych - dobra sytuacja gospodarstwa mogłaby pozwolić na sfinansowanie systemu zachęt preferencyjnymi podatkowymi dla oszczędzających, tak jak dzieje się np. w Wielkiej Brytanii.

Innym, wydaje się nieskomplikowanym i skutecznym narzędziem przeciwdziałania nadmiernemu zadłużeniu w grupie gospodarstw najmniej zamożnych jest dobre zaadresowana pomoc społeczna. Pomoc uboższym gospodarstwom np. w okresie zimowym w formie zapomogi jednorazowej dla pokrycia np. kosztów zakupu węgla czy pokrycia części rachunku za ogrzewanie, elektryczności mogłaby pozwolić na utrzymanie regularności we wnoszeniu opłat czynszowych i nie narastanie kosztów obsługi zobowiązań wobec dostawców usług masowych.

PYTANIE SPECJALNE

Na jakiej podstawie podejmują Państwo decyzję o zawarciu umowy dotyczącej usług finansowych (wzięcie kredytu, otwarcie rachunku bankowego, zakup jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, itp.); główny czynnik:

W bieżącej edycji badania zadaliśmy respondentom pytanie odnośnie do podstaw podejmowania decyzji o zawarciu umowy dotyczącej usług finansowych.

Rozkład odpowiedzi zdaje się jednoznacznie wskazywać, że polskie społeczeństwo nie podejmuje tych decyzji pochopnie. Jedynie nieco ponad 6% respondentów podejmuje decyzje finansowe na podstawie informacji zawartej w reklamie.

Zdecydowana większość społeczeństwa (prawie 60%) stara się dokładnie poznać warunki oferty i porównać je z konkurencyjnymi ofertami na rynku.

Stosunkowo niewielki procent gospodarstw domowych (ok. 11,4%) korzysta z pomocy profesjonalnego doradcy. Jeżeli już korzystamy z porady to raczej konsultujemy się z rodziną lub znajomymi (ok. 21,8%). Pozostałe czynniki w podejmowaniu decyzji finansowych mają marginalne znaczenie (2,6%).

Sposób podejmowania decyzji finansowych przez polskie gospodarstwa domowe koresponduje z poziomem ich wiedzy finansowej. Z przeprowadzonej przez KPF i IRG ankiety w październiku 2006 r. wynikało bowiem, że ok. 51% respondentów deklaruje wystarczającą wiedzę finansową, a ok. 30% uważa, że ta wiedza jest niewystarczająca. Wydaje się, że może to być przyczyna kierowania się w podejmowaniu decyzji w zakupie produktu finansowego czynnikami innymi niż oferta.

Istotną kwestią z punktu widzenia funkcjonowania zewnętrznych kanałów dystrybucji - pośrednictwa finansowego - jest odpowiedź na pytanie: Kto korzysta z porady specjalistów?

Relatywnie częściej z pomocy doradców korzystają pracujący na własny rachunek i pracownicy umysłowi (co piąty respondent), rzadziej emeryci i robotnicze gospodarstwa domowe. Często z pomocy doradcy korzystają ludzie zamożniejsi (z piątego kwintyla dochodowego), z wielkich i średnich miast. Ponadto zdecydowanie częściej z pomocy specjalisty korzystają gospodarstwa domowe o zadłużeniu większym niż 50.000 zł (co czwarte z nich). Wydaje się, że opisany profil gospodarstw korzystających z pomocy doradcy wskazuje, iż reprezentuje on grupę o przeciętnie wyższym poziomie wiedzy finansowej.

Z analizy profilu respondenta korzystającego z pomocy doradcy finansowego wynika, że motywem do korzystania z tych usług nie wyłącznie jest poziom wiedzy finansowej, ale w znacznym stopniu planowany rozmiar zadłużenia i stopień skomplikowania produktu finansowego.

Wydaje się, że rozwój rynku kredytów dla gospodarstw domowych, który będzie skutkował wzrostem przeciętnego zadłużenia i korzystaniem z pomocy profesjonalistów w podejmowaniu decyzji jest zapowiedzią bardzo silnego rozwoju branży doradztwa finansowego w najbliższej przyszłości.